

Nr 494

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., om fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för grundskolan.

I motioner till 1963 års riksdag (I: 485, II: 582) fullföljdes på ett viktigt avsnitt tanken (1961 I: 14, II: 24) att söka nå en riktigare fördelning av kostnader för betydelsefulla uppgifter mellan stat och kommun. Det är riktigare principer härför som eftersträvas, inte i första hand nödhjälp åt kommuner med svagt skatteunderlag.

Grundskoleprogrammet är till sin natur statligt, dess målsättning är en likvärdig medborgarundervisning enligt statens riktlinjer. Skolplikt, undervisningsplaner osv. bestämmes centralt av staten, liksom skolorganisation, lärartillsättning osv. Även skolbyggandet och andra frågor av stor ekonomisk räckvidd bestämmes i realiteten helt av staten.

Men detta till trots åvilar mycket stora skolkostnader kommunerna. Siffror för 1961, anförda i motion 1963 (I: 484), ger för landskommunernas del en genomsnittlig skolkostnad av tillsammans kr. 3: 54 per skattekrona av ett likaledes genomsnittligt kommunalt skatteuttag av kr. 10: 65. Men detta är genomsnitt. Skatteunderlag är ojämnt fördelade i kommunerna och medför att ju lägre en kommuns skatteunderlag per invånare är, desto större blir skolkostnadens andel däri.

För många kommuner utgör det ett mycket svårt ekonomiskt problem att staten skall genom sina beslut belasta olika skatteunderlag så hårt utan att ta hänsyn till olikheterna. Approximativt har landskommunernas uppskattade nettodriftkostnader 1962 för folk- och grundskolan angivits till 348,5 milj. kr. av ett totalt skatteunderlag av 1 116 milj. kr. I många kommuner uppgår skolkostnaderna nu till 40 procent eller mer av utdebiteringen.

Det är ingen rimlig proportion mellan kommunernas kostnader härför och deras inflytande och verkliga beslutanderätt då det gäller skolan. Vägande skäl talar för att detta är riktigt eftersom grundskolan knappast lämpar sig för att överlämnas att skötas av kommunerna på egen hand med tanke på lokala synpunkter och ekonomiska resurser. Endast om staten, som har makten, också tar konsekvenserna ekonomiskt blir det förutsättningar för att alla får den lika start som statsmakterna beslutat genomföra.

Ur statens synpunkt är kommunernas medverkan givetvis värdefull, särskilt i den mån den har karaktär av enbart, eller nästan enbart, handräck-

ning för genomförande av statsmakternas intentioner. Rimligtvis är det av värde för kommunerna att kunna medverka härvid. Men det är inte något de skall betala för, utan snarare ha betalt för av den som bestämmer. Där- emot i frågor där kommunen kan utöva verklig medbestämmanderätt, utan att därigenom den av staten fastställda målsättningen eller dess intentioner rubbas, är det naturligt och riktigt att kommunerna tar en mot deras verkliga inflytande svarande kostnad. Åter bör betonas att det inte är fråga om kommunal skatteutjämning för att möjliggöra ett skäligt tillgodoseende av lokala behov, utan att staten skall betala för uppgifter som den klart angivit vara rikspolitiska.

Vid behandling av denna fråga 1963 hänvisade statsutskottet till tidigare uttalande 1962 vari hänvisats till 1958 års utredning om kommunal skatte- utjämning. Denna utredning är av stort intresse men, såsom framgår av det anförda, inte i det här sammanhanget. Dessutom har denna utredning av sina direktiv fått sig utmätt en kostnadsram, inom vilken frågan om skolkostnaderna inte rymms. Det är således inte mycket att vänta på för denna fråga. Skall den lösas så kräves uppenbarligen nya tag.

Därför hemställs,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag avseende en rättvis och sakligt riktig fördelning av kostnaderna för den obligatoriska skolan mellan stat och kommuner samt

att därvid beaktas principen att kostnader avhängiga av statsmakternas målsättning om likvärdig utbildningsmög- lighet åt alla unga betalas av staten, medan kommunerna svarar för kostnader i den mån de beror av kommunernas självständiga beslutanderätt.

Stockholm den 26 januari 1964

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen

Torsten Bengtson

Torsten Andersson
